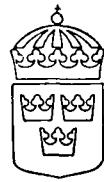

Lagutskottets betänkande

1985/86: 32

om ändring i lagen (1960: 729) om
upphovsrätt till litterära och konstnärliga
verk, m. m. (prop. 1985/86: 79 och prop.
1985/86: 146)

LU
1985/86: 32

Sammanfattning

I betänkandet behandlas propositionerna 1985/86: 79 och 146 vari framläggs förslag till ändringar i den upphovsrättsliga lagstiftningen. Ändringarna innebär att skyddstiden för s. k. närstående rättigheter förlängs från 25 till 50 år och att utövande konstnärer och fonogramproducenter får rätt till ersättning då ljudinspelningar används offentligt i förvärvssyfte. Vidare föreslås vissa ändringar i syfte att reglera de upphovsrättsliga frågor som uppkommer vid vidareändring genom bl. a. kabel av radio- och TV-program. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1986.

Vidare behandlas två med anledning av propositionerna väckta motioner, den ena (s) angående skydd för teaterproducenter och den andra (fp) angående undantag från det upphovsrättsliga skyddet vid vidareändring av Sveriges Radio-koncernens programutbud samt en fristående motion (vpk) om upphovsrättslig visningsersättning.

Företrädare för Teatrarnas riksförbund har inför utskottet redovisat synpunkter på teaterproducenternas behov av upphovsrättsligt skydd.

Utskottet tillstyrker bifall till propositionen och avstyrker bifall till fp-resp. vpk-motionen. Utskottet förordar med bifall till s-motionen att frågan om skydd för teaterproducenter tas upp till förnyade överväganden på samnordiskt plan.

Propositionerna

Proposition 1985/86: 79

I proposition 1985/86: 79 föreslår regeringen (justitiedepartementet) efter hörande av lagrådet att riksdagen antar i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Proposition 1985/86: 146

I proposition 1985/86: 146 föreslår regeringen (justitiedepartementet) efter hörande av lagrådet att riksdagen antar i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, LU 1985/86: 32
2. lag om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild.

Lagförslagen

Regeringens förslag till ändringar i upphovsrättslagen framgår av det av utskottet i *bilaga 1* upprättade lagförslaget. Förslaget till ändring i lagen om rätt till fotografisk bild har intagits i *bilaga 2*.

Motionsyrkanden

Motion väckt med anledning av proposition 79

Motion 1985/86: 287 av Lisbet Calner (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att frågan om producentskydd för sceniska och musikaliska verk i den upphovsrättsliga lagstiftningen på lämpligt sätt och vid lämpligt tillfälle ånyo bör tas upp till diskussion på samnordiskt plan.

Motion väckt med anledning av proposition 146

Motion 1985/86: 521 av Birgit Friggebo (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående fri disposition för vidareändring av Sveriges Radio-koncernens utbud.

Motion väckt under allmänna motionstiden

Motion 1985/86: L218 av Alexander Chrisopoulos (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att lösa frågorna om upphovsrättslig grund för visningsersättningen i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

Inledning

Enligt upphovsrättslagen har författare, kompositörer, konstnärer och andra som skapar vad som i lagen kallas "litterära eller konstnärliga verk" en tidsbegränsad ensamrätt att förfoga över sina verk samt vissa s.k. ideella rättigheter. Rättigheterna uppkommer då verket skapats och varar normalt i 50 år efter upphovsmannens död. Förfoganderätten innefattar dels en rätt att framställa exemplar av verket, dels en rätt att göra verket tillgängligt för allmänheten genom att exempelvis låta det sändas ut i radio eller TV eller eljest framföras offentligt. Betydande inskränkningar finns dock i förfoganderätten av hänsyn till allmänna eller enskilda intressen.

Upphovsrättslagen innehåller också regler om s.k. närstående rättigheter. Dessa regler ger musiker, skådespelare och andra utövande konstnärer

ett rättsligt skydd då de framför litterära eller konstnärliga verk. Sådana framföranden får inte utan konstnärens samtycke spelas in på film, på fonogram, varmed avses alla upptagningar av ljud (grammofonskivor, kassetband m. m.) eller på annan anordning genom vilken de kan återges. De får inte heller utan samtycke sändas ut i bl. a. radio eller TV. Inspelningar av framföranden får mångfaldigas endast med konstnärens medgivande. Sist nämnda rättighet gäller i 25 år från den ursprungliga inspelningen.

Till de närstående rättigheterna räknas även det skydd som fonogramproducenter samt radio- och TV-företag har enligt upphovsrättslagen. Fonogram får inte utan producentens samtycke eftergöras eller överföras till andra anordningar genom vilka de kan återges. Även här gäller skyddet under 25 år från det upptagningen gjordes. Vidare har fonogramproducenten rätt till ersättning då ljudupptagningen används vid radio- eller TV-sändning. Beträffande radio- och TV-företagen gäller att deras sändningar inte utan medgivande får återutsändas eller spelas in på en anordning genom vilken de kan återges. Gjorda inspelningar får inte överföras till någon annan sådan anordning förrän 25 år förflutit från utsändningen såvida inte företaget samtycker.

Fotografers rättigheter regleras i lagen om rätt till fotografisk bild. Skyddet för fotografiska bilder liknar i sina huvuddrag upphovsrätten.

Den upphovsrättsliga lagstiftningen gäller främst svenska verk och prestationer. Genom Sveriges anslutning till olika internationella konventioner har tillämpningsområdet utsträckt till att omfatta också verk och prestationer med ursprung i ett stort antal andra länder. Bland sådana konventioner kan här nämnas särskilt 1886 års Bernkonvention för skydd av litterära och konstnärliga verk, 1952 års Världskonvention om upphovsrätt och 1961 års Internationella konvention om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag (Romkonventionen). Konventionerna bygger på i huvudsak två principer. Den ena är att varje konventionsstat skall ge samma skydd åt verk och prestationer från andra konventionsstater som staten i fråga ger sina nationella verk och prestationer. Den andra är att en konventionsstat är förpliktad att garantera de andra konventionsstaternas verk och prestationer visst minimiskydd.

Den svenska upphovsrättslagstiftningen är sedan år 1976 föremål för en allmän översyn av upphovsrättsutredningen. Också i övriga nordiska länder pågår liknande utredningsarbeten.

Upphovsrättsutredningen bedriver sitt arbete i etapper och har tidigare avlämnat tre förslag som lett till lagstiftning. År 1983 avlämnade utredningen delbetänkandet (SOU 1983: 65) Översyn av upphovsrättslagstiftningen. Betänkandet har remissbehandlats och har i vissa delar lagts till grund för förslagen i proposition 79.

Propositionernas huvudsakliga innehåll

Proposition 79

I proposition 79 läggs fram förslag till ändringar i reglerna om utövande konstnärers, fonogramframställares och radio- och TV-företags rättighe-

ter. Skyddstiden för dessa s. k. närstående rättigheter förlängs från 25 till 50 år. De utövande konstnärerna och fonogramframställarna skall vidare ha rätt till ersättning inte bara som för närvarande för användning av ljudinspelningar i radio eller TV utan också för annan offentlig användning av inspelningar som sker i förvärvssyfte. Slutligen skall producenter av filmverk få en självständig rätt att bestämma över mångfaldigande av verket.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1986.

Proposition 146

I proposition 146 föreslås vissa ändringar i den upphovsrättsliga lagstiftningen. Ändringarna syftar till att reglera de upphovsrättsliga frågor som uppkommer vid samtidig och oförändrad återutsändning (vidaresändning) av radio- och TV-program. Förslagen gäller både trådlös och trådbunden vidaresändning.

Rätten till vidaresändning skall enligt förslaget grundas på avtal mellan rättighetshavarna och den som svarar för vidaresändningen. För det fall att flertalet rättighetshavare därvid företräds av någon organisation införs en lagbestämmelse som innebär att sådana kollektiva avtal får verkan också för rättighetshavare som står utanför organisationen, s. k. avtalslicens.

Utövande konstnärer och fonogramframställare skall ha rätt till ersättning vid sådana vidaresändningar som innehåller ljudinspelningar och inte bara som i dag för utnyttjande i de ursprungliga sändningarna.

Lagstiftningen avses träda i kraft den 1 juli 1986.

Förslagen i proposition 146 grundas på en departementspromemoria (Ds Ju 1985: 7) Återutsändning av radio- och TV-program, vilken remissbehandlats.

Ökat skydd för utövande konstnärer m. fl.

Som tidigare berörts har utövande konstnärer, fonogramproducenter och radio- och TV-företag ett mera begränsat skydd för sina prestationer än författare, kompositörer och andra uphovsmän. De utövande konstnärerna har i huvudsak endast rätt att bestämma om deras framföranden får spelas in och om gjorda inspelningar får mångfaldigas. Deras framföranden får inte heller sändas ut i bl. a. radio och TV utan deras tillstånd. När det gäller utsändning av ljudupptagningar har de utövande konstnärerna dock endast en rätt till ersättning. Också fonogramproducenterna har rätt till ersättning vid radio- och TV-sändningar av deras upptagningar. Vidare skyddas deras produkter mot bl. a. olovlig kopiering.

I proposition 79 föreslås att de utövande konstnärerna och fonogramproducenterna får en rätt till ersättning inte bara då ljudupptagningar sänds ut i radio eller TV utan också då de eljest framförs offentligt i förvärvssyfte. Vidare föreslås att skyddstiden för de närstående rättigheterna förlängs från 25 till 50 år.

Utskottet konstaterar att det blivit allt vanligare att musikinspelningar spelas upp offentligt utanför radio eller TV. Sälunda förekommer det

numera i betydande utsträckning att inspelad musik används på varuhus, hotell och restauranger. Andra exempel är det utnyttjande som sker på diskotek och arbetsplatser. Utvecklingen får ses mot bakgrund av att det i dag är mindre kostsamt att använda redan inspelad musik än att engagera sångare och musiker för att framföra levande musik. En av orsakerna härtill är att endast upphovsmännen har rätt till ersättning vid utnyttjandet av inspelningarna men inte de utövande konstnärerna och fonogramproducenterna.

Enligt utskottets mening medför den ökade användningen av ljudinspelningar risker för att de utövande konstnärernas arbetsvillkor och möjligheter till sysselsättning försämrats. Det framstår därför som rimligt att, som föreslås i proposition 79, denna yrkeskår får rätt till ersättning när deras inspelningar används offentligt i förvärvssyfte. Likaså bör en vidgad ersättningsrätt införas för fonogramproducenterna. Utskottet tillstyrker alltså bifall till propositionen i denna del.

Utskottet delar vidare departementschefens uppfattning att skyddstiden bör förlängas till 50 år. Som närmare redovisas i propositionen finns det starka ideella och ekonomiska skäl för en sådan lagändring, och utskottet tillstyrker att den genomförs.

I motion 1985/86: L218 (vpk) tas upp frågan om s. k. visningsersättning. Enligt upphovsrättslagen har den som skapat ett konstnärligt verk, t. ex. en tavla eller en skulptur, i princip samma rätt som andra upphovsmän att bestämma huruvida och i vad mån verket skall göras tillgängligt för allmänheten genom bl. a. offentligt framförande eller visning. Beträffande konstnärliga verk finns dock bl. a. den begränsningen av ensamrätten att utgivna eller överlåta exemplar av konstverk fritt får visas offentligt på annat sätt än genom film eller i TV.

När det gäller konstnärliga verk som finns i offentliga institutioners ägo och som visas för allmänheten eller används på annat allmännyttigt sätt utgår varje år en särskild statlig visningsersättning. Ersättningen tillförs Sveriges bildkonstnärskommitté som inrättades år 1982. Frågor rörande fonden handläggs av en styrelse inom konstnärskommittén. Fondmedlen får användas dels till ändamål som syftar till att ge yrkesverksamma bild- och formkonstnärer ekonomisk och arbetsmässig trygghet, dels till andra ändamål som berör verksamhet inom bildkonstens område. Med fondmedel betalas också viss del av konstnärskommitténs förvaltnings- och lokalkostnader.

I motionen yrkas att riksdagen skall föreläggas förslag om en upphovsrättsligt grundad visningsersättning. Motiveringen till yrkandet finns i motion 1985/86: Kr218 där motionären framhåller att visningsersättningen principiellt sett är likställd med en lön. Enligt motionären är det otillfredsställande att ersättningen, såsom för närvarande sker, ensidigt bestäms av staten utan att förhandlingar dessförinnan genomförts med Konstnärernas riksorganisation. Motionären anser att av principiella skäl visningsersättningen bör ställas på upphovsrättslig grund.

Enligt vad utskottet inhämtat kommer upphovsrättsutredningen att i samband med frågor om ersättning vid utlåning från offentliga bibliotek av litterära och musikaliska verk också ta upp spörsmålet om visningsersätt-

ning. Utredningens överväganden bör inte föregripas. Utskottet avstyrker därför bifall till motion L218.

Skydd för film- och teaterproducenter

Upphovsrättslagen ger inte producenter av filmverk och teaterföreställningar några särskilda rättigheter motsvarande dem som tillkommer fonogramproducenterna. I propositionen föreslås att filmproducenterna, varmed jämställs producenter av videogram, skall få rätt att bestämma i fråga om mångfaldigande av verken. Däremot föreslås inte några särskilda regler om skydd för teaterproducenter. Enligt departementschefen har frågan behandlats vid de nordiska departementsöverläggningar som skett i lagstiftningsärendet, varvid man inte ansett att några övertygande skäl har framkommit för ett sådant skydd. Departementschefen anför att han av hänsyn till vikten av nordisk rättslikhet på området inte är beredd att föreslå några speciella regler för teaterproducenterna.

Departementschefens inställning till frågan om skydd för teaterproducenter kritiseras i motion 1985/86: 287 (s). Motionären anser att de skäl som talar för att bl. a. fonogram- och filmproducenter bör skyddas har bärkraft också när det gäller teaterproducenternas skyddsbehov. Enligt motionären finns det vidare ett stort antal inspelningar av teaterföreställningar och konserter vilkas vidareanvändning behöver garderas. Motionären finner det orimligt att producenten skyddas vid inspelning av exempelvis videogram i en filmstudio men inte vid en inspelning i en teaterlokal. Till det sagda kommer enligt motionären att det finns ett växande behov av att skydda den levande teatern och musiken i förhållande till de återgivande bild- och ljudmedierna. Utvecklingen på massmedieområdet medför att förutsättningarna för kulturutbudet snabbt håller på att ändras. Det är inte minst ett samhällseligt intresse att de offentligt stödda kulturinstitutionerna ges möjlighet att bevaka sina kulturpolitiska och ekonomiska intressen i den nya mediesituationen. Motionären yrkar att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att frågan om producentskydd för sceniska och musikaliska verk på lämpligt sätt och vid lämpligt tillfälle bör tas upp till diskussion på nordiskt plan.

Utskottet vill för sin del framhålla att den tekniska utvecklingen sedan upphovsrättslagens tillkomst har medfört att inspelningar av upphovsrättsligt skyddade verk och prestationer kan mångfaldigas både lätt och snabbt och i en omfattning som inte tidigare var möjlig. Möjligheterna för enskilda att med förhållandevis gott resultat spela in offentliga framföranden har också ökat betydligt. Delvis äger förfarandena rum med stöd av lagstiftningens regler om kopiering m. m. för enskilt bruk. Det förekommer emellertid också olovliga förfaranden, främst i form av otillåten kopiering, s. k. piratkopiering. Tidigare riktade sig piratkopieringen i huvudsak mot fonogram. Genom utvecklingen på videogramområdet har dock även filmer kommit att distribueras till allmänheten i en form som är lätt och ibland mycket lönande att kopiera. En annan form av otillåten verksamhet på upphovsrättens område är s. k. bootlegging, som kännetecknas av att någon olovligen spelar in en konsert, varefter inspelningen kopieras och försäljs.

Som utskottet framhållit då frågor om piratkopiering m. m. behandlats i riksdagen (se LU 1980/81: 3, 1981/82: 37) är det en viktig förutsättning för ett rikt och allsidigt kulturliv att upphovsmän och andra rättighetshavare har möjligheter att få ersättning för sina prestationer. Inte minst med hänsyn härtill är det enligt utskottets mening angeläget att förutsättningar skapas för snabba och effektiva ingripanden mot olika former av intrång i upphovsrätten. Utskottet ställde sig därför också bakom de förslag till skärpning av straffbestämmelserna i upphovsrättslagen som regeringen lade fram år 1982 (prop. 1981/82: 152) och som trädde i kraft den 1 juli samma år.

Enligt utskottets mening ökar möjligheterna till snabba och effektiva ingripanden mot olovlig kopiering om inte bara upphovsmän och utövande konstnärer utan också producenter har en rätt att bestämma över mångfaldigande av den inspelade prestationen. Utskottet delar därför departementschefens uppfattning att filmproducenterna efter mönster av vad som redan gäller beträffande fonogramproducenterna bör ges en sådan rätt. Utskottet tillstyrker således proposition 79 i aktuell del.

Vad härefter gäller frågan om skydd för teaterproducenter m. fl. vill utskottet i likhet med motionären framhålla att utvecklingen på medieområdet medför att förutsättningarna för kulturutbudet håller på att ändras. Som utskottet tidigare berört utnyttjas i allt större utsträckning inspelade framföranden på bekostnad av levande musik m. m. Allmänt sett finns det alltså som motionären påpekar ett växande behov av att skydda teater- och musiklivet i förhållande till de återgivande bild- och ljudmedierna. Utskottet vill också peka på den ökade internationaliseringen på området. Svenska föreställningar av sceniska och musikaliska verk kan numera avsättas utomlands. Den snabba utbyggnaden av satellit-TV och andra sändningsanordningar medför också att produktionerna kan komma att nå en bredare publik än tidigare.

Även i andra avseenden har förhållandena förändrats för producenterna av sceniska och musikaliska föreställningar. I dag krävs det ofta stora personella och ekonomiska resurser för att en teaterföreställning skall kunna sättas upp. Samtidigt har det som tidigare nämnts blivit betydligt lättare än förr att spela in en teaterföreställning eller en konsert. Möjligheterna för utomstående att tillgodogöra sig och utnyttja resultatet av producentens arbete har således ökat väsentligt. Det är numera inte heller ovanligt att uppföranden av sceniska och musikaliska verk spelas in och senare används i olika sammanhang. Utskottet vill härvidlag bl. a. peka på att Sveriges Radio-koncernen i ökande utsträckning sänder teaterföreställningar som inte producerats inom företaget utan bygger på teatrarnas repertoar. Det förekommer sålunda såväl att scenföreställningarna sänds direkt som att de sänds efter en anpassning till televisionens speciella krav. Det samarbete mellan Sveriges Radio-koncernen och teatrarna som redan etablerats kan förväntas få än större betydelse i framtiden.

När inspelningar sker med producentens tillstånd torde han kunna avtalsvägen tillförsäkra sig rättigheter i fråga om den vidare användningen av inspelningen. I avsaknad av ett rättsligt skydd befinner sig dock producenten i ett underläge gentemot sina avtalsparter. Det bör också påpekas att

tillstånd från producenten inte är en förutsättning för att inspelningen skall få ske. I praktiken kan visserligen producenten hindra en inspelning genom att vägra tillträde till föreställningen. Denna möjlighet att förhindra inspelningsverksamhet är dock begränsad, vilket bl. a. den s. k. bootleggingverksamheten ger belägg för.

När det gäller utsändning i radio och TV av sceniska och musikaliska verk vill utskottet vidare framhålla att avsaknaden av ett producentskydd kan leda till resultat som inte ter sig helt rimliga. Vid utsändning av ett sådant verk krävs enligt upphovsrättslagen tillstånd från radio- eller TV-företaget för att sändningen skall få spelas in. Företaget har också rätt att bestämma över i vad mån och på vilket sätt inspelningen får mångfaldigas och eljest vidareanvändas. Några motsvarande rättigheter tillkommer inte producenten av föreställningen, vilket innebär att det blir radio- eller TV-företaget som kan ekonomiskt tillgodogöra sig resultatet av producentens insatser.

På grund av det anförda delar utskottet motionärens uppfattning att det finns behov av ett skydd för producenter när det gäller föreställningar av sceniska och musikaliska verk. Mot bakgrund av vad som förekommit vid de nordiska departementsöverläggningarna i saken har utskottet förståelse för att departementschefen inte nu velat föreslå något sådant skydd och därmed bryta den nordiska rättslikheten. Med hänsyn till vikten av att en tillfredsställande lösning av frågan om producentskyddet kommer till stånd anser utskottet att spörsmålet i lämpligt sammanhang ånyo bör tas upp till överväganden på det nordiska planet. Vad utskottet sålunda anført bör riksdagen med bifall till motion 287 som sin mening ge regeringen till känna.

Vidaresändning av radio- och TV-program

Under senare år har spridning av radio- och TV-program via kabelnät blivit allt vanligare i länder utanför Norden. Även i de nordiska länderna pågår emellertid för närvarande en utbyggnad av kabel-TV. Samtidigt ökar också både här i landet och utomlands möjligheterna att ta emot TV-sändningar från direktsändande satelliter. Sedan en tid pågår också förberedelser för en begränsad försöksverksamhet med trådlösa sändningar av finländska TV-program.

När det gäller bedömningen i upphovsrättsligt hänseende av trådbunden och trådlös utsändning av radio- och TV-program finns det anledning att skilja mellan å ena sidan ursprunglig sändning och å andra sidan samtidig och oförändrad återutsändning. Med ursprunglig sändning avses de fall då programutbudet produceras eller ställs samman av den som svarar för utsändningen. Den samtidiga och oförändrade återutsändningen (vidaresändning) avser däremot situationer då radio- eller TV-program tas emot och utan tidsförskjutningar och ändringar sänds vidare av någon annan än den som svarar för den ursprungliga sändningen.

Enligt upphovsrättslagen har upphovsmännen till radio- och TV-program, t. ex. manusförfattare, kompositörer och regissörer, en ensamrätt att göra verket tillgängligt för allmänheten genom radio- och TV-sändning-

ar vare sig sändningen sker via etern eller kabel. Denna rätt gäller oavsett om det är fråga om ursprunglig sändning eller vidare-sändning. Också de utövande konstnärerna har en rätt att ensamma bestämma över utsändning av deras prestationer. Denna rätt gäller inte bara ursprunglig sändning utan anses omfatta också vidare-sändning. När ljudupptagningar används i sändningarna krävs däremot inte något samtycke från de utövande konstnärerna. Dessa liksom fonogramproducenterna har dock en rätt till ersättning när ljudupptagningar ingår i en ursprunglig sändning. Någon motsvarande ersättningsrätt föreligger inte vid vidare-sändning. Vad slutligen gäller radio- och TV-företagen har dessa rätt att bestämma över vidare-sändningen av deras program.

Som framgår av det anförda krävs det vid vidare-sändning av radio- och TV-program att ett betydande antal olika rättighetshavare måste lämna sitt samtycke till sändningen. Vidare krävs enligt lagen om rätt till fotografisk bild att medverkande fotografer lämnar sitt medgivande.

I syfte att underlätta en lösning av de upphovsrättsliga frågor som uppkommer vid vidare-sändningen föreslås i proposition 146 att ett system med s. k. avtalslicens införs. Reglerna, som gäller vid både trådbunden och trådlös sändning, innebär att tillstånd till utsändning kan förvärfvas genom kollektiva avtal med de organisationer som företräder ett flertal svenska upphovsmän, utövande konstnärer och fotografer på området. Ett sådant avtal har också verkan för rättighetshavare som står utanför organisationerna. Vidare införs en rätt till ersättning för utövande konstnärer och fonogramproducenter då ljudupptagningar ingår i vidare-sändningen.

I motion 1985/86: 521 (fp) framhålls att enligt lagen (1985: 677) om lokala kabelsändningar kabelföretaget är skyldigt att se till att de boende i fastigheter, som ansluts till kabelnät, på ett tillfredsställande sätt kan ta emot Sveriges Radio-koncernens programutbud. Trots denna skyldighet att distribuera det svenska programutbudet måste enligt den nu föreliggande propositionen kabelföretaget förvärva rättigheterna till programmen. Denna ordning finner motionären vara motsägelsefull och kunna leda till oacceptabla konsekvenser. Motionären anser det rimligt att det svenska programutbudet fritt och utan kostnad skall kunna vidare-sändas i de för detta utbud reserverade kabelkanalerna. Motionären yrkar att det anförda skall ges regeringen till känna.

Med hänsyn till den utbyggnad som för närvarande pågår beträffande vidare-sändning av TV-program via kabel är det enligt utskottets mening angeläget att de upphovsrättsliga frågorna vid vidare-sändningarna nu blir närmare reglerade. De förslag som framläggs i propositionen får anses innefatta en tillfredsställande avvägning mellan å ena sidan rättighetshavarnas och å andra sidan kabelföretagens intressen. Eftersom vidare-sändning innefattar ett ekonomiskt betydelsefullt utnyttjande av rättighetshavarnas prestationer anser utskottet att det är väsentligt att sändningsrätten grundas på frivilliga överenskommelser mellan de berörda parterna. Samtidigt tillgodoser systemet med avtalslicens det sändande företagens intresse av att på ett enkelt och smidigt sätt kunna skaffa sig de erforderliga tillstånden till sändningarna. Utskottet ställer sig därför i princip bakom den föreslagna ordningen.

När det gäller det svenska programutbudet kan utskottet i och för sig dela motionärens uppfattning att det ter sig inkonsekvent att företag som måste tillhandahålla kabelkanaler för Sveriges Radio-koncernens utbud skall behöva träffa avtal med rättighetshavarna. I fråga om upphovsmännens rättigheter skulle emellertid som närmare utvecklas i proposition 146 (se s. 21) ett lagfäst undantag för det svenska programutbudet skapa stora administrativa svårigheter för de organisationer som handhar rättigheterna och vålla friktioner i deras förhållande till utländska rättighetshavare. Enligt utskottets mening är det därför en fördel om samma regler kan tillämpas på vidareändring av Sveriges Radio-koncernens programutbud och program från utländska radio- eller TV-företag.

Vid ett ställningstagande till frågan om undantag för det svenska programutbudet måste enligt utskottets mening också beaktas vikten av att det svenska programutbudet utan någon större omgång kan ställas till kabelföretagens förfogande. Utskottet vill härvidlag stryka under vad som anförs i proposition 146, nämligen att det inte för närvarande finns något som tyder på att det skall behöva uppstå några särskilda svårigheter när det gäller förvärv av rättigheter för vidareändring i Sverige av det svenska programutbudet. Utskottet vill i sammanhanget också erinra om att de organisationer som företräder rättighetshavarna vid upprepade tillfällen – bl. a. vid en hearing som justitiedepartementet höll i början av år 1986 – har förklarat att någon ersättning inte kommer att begäras för vidareändring i Sverige av det nuvarande svenska programutbudet. Utskottet utgår från att inte heller Sveriges Radio-koncernen kommer att ställa upp några krav på ersättning för rätten till vidareändring.

Genom vad utskottet sålunda anfört får motionärens önskemål anses i huvudsak tillgodosett. Något särskilt undantag för det svenska programutbudet är därför i vart fall för närvarande inte erforderligt. Skulle det visa sig att svårigheter uppkommer i framtiden när det gäller förvärv av rättigheterna till vidareändring får frågan övervägas på nytt.

Utskottet tillstyrker med det anförda bifall till proposition 146 i aktuell del och avstyrker bifall till motion 521.

Lagförslagen i övrigt

Utöver vad utskottet ovan anfört föranleder de i propositionerna framlagda förslagen inte några särskilda uttalanden från utskottets sida.

De i proposition 79 föreslagna ändringarna i upphovsrättslagen berör delvis samma lagrum som förslagen i proposition 146. De båda lagförslagen avses också träda i kraft samtidigt. De bör därför sammanjämkas till ett lagförslag. I bilaga I framläggs ett sådant förslag.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *visningsersättning*
att riksdagen avslår motion 1985/86: L218,
2. beträffande *producentskydd för sceniska och musikaliska verk*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86: 287 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om förnyade överväganden i nordiskt samarbete,

3. beträffande *undantag för det svenska programutbudet*
att riksdagen avslår motion 1985/86: 521,

4. beträffande *upphovsrättslagen*
att riksdagen med bifall till proposition 1985/86: 79 och proposition 1985/86: 146 antar det av utskottet i *bilaga 1* framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,

5. beträffande *lagen om rätt till fotografisk bild*
att riksdagen antar det i proposition 1985/86: 146 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild.

Stockholm den 13 maj 1986

På lagutskottets vägnar

Per-Olof Strindberg

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inga-Britt Johansson (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Inger Hestvik (s), Bengt Harding Olson (fp), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Berit Löfstedt (s) och Ewy Möller (m).

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960: 729) om upphovsrätt till
litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att 22, 45–49, 58 och 61 §§ skall ha följande lydelse.

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 22 d §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §¹

Har radio- eller televisionsföretag rätt att i utsändning återgiva verk, må företaget ock, under villkor som regeringen bestämmer, för bruk vid egna utsändningar upptaga verket på anordning, genom vilken det kan återgivvas. Om rätten att göra sålunda upptaget verk tillgängligt för allmänheten gäller vad eljest är stadgat.

Svenskt radio- eller televisionsföretag som regeringen bestämmer må, om företaget på grund av avtal med organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området äger rätt att utsända litterära och musikaliska verk, jämväl utsända utgivet dylikt verk av upphovsman som icke företrädes av organisationen; för utsändningen äger upphovsmannen rätt till ersättning. Vad sålunda stadgats gäller dock icke sceniskt verk, ej heller annat verk om upphovsmannen meddelat förbud mot utsändning eller det eljest föreligger särskild anledning antaga att han motsätter sig utsändningen.

Svenskt radio- eller televisionsföretag som regeringen bestämmer må, om företaget på grund av avtal med organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området äger rätt att utsända litterära och musikaliska verk, jämväl utsända utgivet dylikt verk av upphovsman som icke företrädes av organisationen; för utsändningen äger upphovsmannen rätt till ersättning. Vad sålunda stadgats gäller dock icke sceniskt verk, ej heller annat verk om upphovsmannen meddelat förbud mot utsändning eller det eljest föreligger särskild anledning antaga att han motsätter sig utsändningen. *Bestämmelserna i detta stycke gäller inte sådan vidare-sändning som anges i 22 d §.*

22 d §

Har någon på grund av avtal med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området rätt att till allmänheten trådlöst eller genom kabel samtidigt och oförändrat återutsända (vidaresända) verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisions-

¹ Senaste lydelse 1978: 488.

utsändning, får denne på samma sätt vidareända även verk av upphovsmän som inte företräds av organisationen. Vidaresändning får avse endast verk av det slag som omfattas av avtalet. Även i övrigt gäller avtalets villkor i fråga om vidareändningen.

En upphovsman vars verk vidareändas med stöd av första stycket skall i fråga om ersättning som lämnas enligt avtalet och i fråga om förmåner från organisationen som väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med upphovsmän som organisationen företräder. Upphovsmannen har dock alltid oberoende av detta rätt till ersättning som hänför sig till vidareändningen, om han begär det inom tre år efter utgången av det år då vidareändningen ägde rum. Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen.

Gentemot den som vidareänder verk med stöd av denna paragraf får krav på ersättning göras gällande endast av sådana organisationer som avses i första stycket. Kraven skall framställas samtidigt.

45 §²

En utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk må icke utan hans samtycke upptagas på grammofoonskiva, film eller annan anordning, genom vilken det kan återgivas, och ej heller utsändas i ljudradio eller television eller genom direkt överföring göras tillgängligt för allmänheten.

Ej må framförande, som upptagits på anordning varom i första stycket sägs, utan konstnärens samtycke överföras från en sådan anordning till en annan, förrän tjugufem år förflutit efter det år, då upptagningen ägde rum.

Beträffande upptagning, utsändning och överföring, som avses i denna paragraf, skall vad i 3 och 9 §§, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17, 20 och 21 §§, 22 § första stycket, 22 a–22 c, 24, 24 a, 27,

Ett framförande som har upptagits på en anordning som avses i första stycket får inte utan konstnärens samtycke överföras från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes.

Beträffande upptagning, utsändning och överföring, som avses i denna paragraf, skall vad i 3, 6–9 §§, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17, 20 och 21 §§, 22 § första stycket, 22 a–22 d, 24, 24 a, 26,

² Senaste lydelse 1978:488.

28, 41 och 42 §§ sägs äga motsvarande tillämpning.

27, 28, 41 och 42 §§ sägs äga motsvarande tillämpning.

46 §³

Grammofonskiva eller annan anordning, på vilken ljud upptagits, må ej utan framställarens samtycke eftergöras förrän *tjugufem* år förflutit efter det år, då upptagningen ägde rum. Såsom eftergörande anses även att upptagningen överföres från en sådan anordning till en annan.

Beträffande förfarande, som enligt denna paragraf är beroende av framställares samtycke, skall vad i 9 §, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17 och 21 §§, 22 § första stycket, 22 a–22 c, 24 och 24 a §§ sägs äga motsvarande tillämpning.

En grammofonskiva, *en* film eller *en* annan anordning på vilken ljud eller filmverk har upptagits får inte utan framställarens samtycke eftergöras förrän *femtio* år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Som eftergörande anses även att upptagningen överförs från en sådan anordning till en annan.

Beträffande förfarande, som enligt denna paragraf är beroende av framställares samtycke, skall vad i 6–9 §§, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17 och 21 §§, 22 § första stycket, 22 a–22 c, 24 och 24 a §§ samt 26 § *andra* stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

47 §⁴

Användes anordning som i 46 § sägs vid ljudradio- eller televisionsutsändning, skall, om utsändningen äger rum inom tid som i nämnda paragraf stadgas, ersättning utgå till framställaren ävensom till utövande konstnär, vars framförande upptagits på anordningen. Hava två eller flera konstnärer samverkat vid framförandet, kan dem tillkommande rätt endast göras gällande av dem gemensamt. Gentemot radio- eller televisionsföretaget göres utövande konstnärs rätt gällande genom framställaren.

Om en grammofonskiva eller en annan anordning på vilken ljud har upptagits används vid ljudradio- eller televisionsutsändning eller vid annat offentligt framförande i förvärvssyfte och utsändningen eller framförandet äger rum inom femtio år efter det år då ljudupptagningen gjordes, skall ersättning utgå till framställaren liksom till utövande konstnärer vilkas framförande har upptagits på anordningen. Har två eller flera konstnärer samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Gentemot den som har använt anordningen skall konstnärer och framställare göra gällande sina krav samtidigt.

Vad som sägs i första stycket om ljudradio- och televisionsutsändning gäller också när en trådlös sådan utsändning samtidigt och oförändrat återutsänds (vidaresändning) till allmänheten trådlöst eller genom kabel. Gentemot den som

³ Senaste lydelse 1978: 488.

⁴ Senaste lydelse 1976: 192.

Bestämmelserna i 9 §, 14 § första stycket samt 20, 21 och 24 §§ skola äga motsvarande tillämpning i fall som avses i denna paragraf. Beträffande utövande konstnärs rätt skola jämväl föreskrifterna i 27, 28, 41 och 42 §§ i motsvarande mån gälla.

vidaresänder får krav på ersättning göras gällande endast genom sådana organisationer som företräder ett flertal svenska utövande konstnärer eller framställare. Organisationerna skall framställa kraven samtidigt med de krav som avses i 22 d §.

Bestämmelserna i 8 och 9 §§, 14 § första stycket, 20, 21 och 24 §§ samt 26 § andra stycket skall äga motsvarande tillämpning i fall som avses i denna paragraf. Beträffande utövande konstnärs rätt skall jämväl föreskrifterna i 27, 28, 41 och 42 §§ i motsvarande mån gälla.

Vad i denna paragraf stadgas gäller icke ljudfilm.

48 §⁵

Ljudradio- eller televisionsutsändning må icke utan radio- eller televisionsföretagets samtycke återutsändas eller upptagas på anordning, genom vilken den kan återgivas. Utan sådant samtycke må ej heller televisionsutsändning återgivas för allmänheten i biograf eller därmed jämförlig lokal.

Ej må utsändning, som upptagits på anordning varom i första stycket sägs, utan radio- eller televisionsföretagets samtycke överföras från en sådan anordning till en annan förrän tjugufem år förflutit efter det år, då utsändningen ägde rum.

Vad i 9 §, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17, 20 och 21 §§, 22 § första stycket, 22 a–22 c, 24 och 24 a §§ sägs skall äga motsvarande tillämpning i fall som avses i denna paragraf.

En utsändning som har upptagits på en anordning som avses i första stycket får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke överföras från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då utsändningen ägde rum.

Vad i 6–9 §§, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17, 20 och 21 §§, 22 § första stycket, 22 a–22 c, 24 och 24 a §§ samt 26 § andra stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning i fall som avses i denna paragraf.

Har ett radio- eller televisionsföretag krav på ersättning för en sådan vidaresändning som avses i 22 d § första stycket och som har skett med företagets samtycke, skall företaget framställa sitt krav samtidigt som de organisationer som avses där.

⁵ Senaste lydelse 1978: 488.

49 §⁶

Katalog, tabell eller annat dylikt arbete, vari sammanställts ett stort antal uppgifter, må ej utan framställarens samtycke eftergöras, förrän tio år förflutit efter det år, då arbetet utgavs.

Vad i 9 §, 11 § första stycket, 14, 15 a, 22 a–22 c, 24 och 24 a §§ sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande arbete som avses i denna paragraf. Är sådant arbete eller del därav föremål för upphovsrätt, må den ock göras gällande.

Vad i 6–9 §§, 11 § första stycket, 12, 14, 15 a, 16 och 18 §§, 22 § första stycket, 22 a–22 c, 24 och 24 a §§ samt 26 § andra stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande arbete som avses i denna paragraf. Är sådant arbete eller del därav föremål för upphovsrätt, må den ock göras gällande.

58 §⁷

Rätt domstol i mål om ljudradio- eller televisionsutsändning i strid mot denna lag är Stockholms tingsrätt. *Samma lag vare* i mål om ersättning som avses i 9 § andra stycket, 14 § andra stycket, 16 §, 22 § andra stycket eller 47 §.

Rätt domstol i mål om ljudradio- eller televisionsutsändning i strid mot denna lag är Stockholms tingsrätt. *Detsamma gäller* i mål om ersättning som avses i 9 § andra stycket, 14 § andra stycket, 16 §, 22 § andra stycket, 22 d § eller 47 §.

61 §⁸

Föreskrifterna i 45–48 §§ äro tillämpliga på framförande, ljudupptagning samt ljudradio- och televisionsutsändning, som äger rum i Sverige.

Föreskrifterna i 45, 47 och 48 §§ är tillämpliga på framförande, ljudupptagning samt ljudradio- och televisionsutsändning, som äger rum i Sverige. *Dessutom tillämpas föreskrifterna i 45 § på framföranden av den som är svensk medborgare eller har sin vanliga vistelseort i Sverige, föreskrifterna i 47 § på ljudupptagningar vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige och föreskrifterna i 48 § på utsändningar av radio- eller televisionsföretag som har sitt säte här i landet. Föreskrifterna i 46 § tillämpas på alla ljudupptagningar och på sådana upptagningar av filmverk vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige liksom på sådana upptagningar av filmverk som äger rum i Sverige.*

⁶ Senaste lydelse 1980: 610.

⁷ Senaste lydelse 1973: 363.

⁸ Senaste lydelse 1973: 363.

Vad i 49 § stadgas är tillämpligt på arbete, framställt av svensk medborgare eller svensk juridisk person eller av den som här har sin vanliga vistelseort, så ock eljest på arbete som först utgivits i Sverige.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986.

2. Bestämmelserna i 22 d §, 45 § tredje stycket, i vad avser hänvisningen till 22 d §, och 47 § andra stycket tillämpas även på verk och upptagningar som har tillkommit före ikraftträdandet.

3. Bestämmelserna i 45 § tredje stycket, i vad avser hänvisningen till 6–8 och 26 §§, 46 § andra stycket, 47 § tredje stycket, 48 § tredje stycket, 49 § andra stycket och 61 § första stycket tredje meningen tillämpas även på verk som har tillkommit före ikraftträdandet, på radio- och televisionsutsändningar, upptagningar och framföranden som har ägt rum före ikraftträdandet och på sammanställningar som har gjorts före ikraftträdandet.

4. Bestämmelsen i 47 § första stycket tillämpas även på upptagningar som har gjorts före lagens ikraftträdande, förutsatt att den tid inom vilken en utsändning har gett rätt till ersättning enligt äldre bestämmelser då inte har löpt ut.

5. Bestämmelserna om skyddstid i 45 § andra stycket, 46 § första stycket och 48 § andra stycket tillämpas även på framföranden, ljudupptagningar samt ljudradio- och televisionsutsändningar som har ägt rum före lagens ikraftträdande, förutsatt att skyddstiden enligt äldre bestämmelser då inte har löpt ut.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1960: 730) om rätt till fotografisk bild skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Svenskt televisionsföretag som regeringen bestämmer må, mot ersättning, visa offentliggjord fotografisk bild, såframt fotografen icke meddelat förbud mot visning eller det eljest föreligger särskild anledning antaga att han motsätter sig visningen. Vad nu sagts gäller ej film.

När en trådlös televisionsutsändning samtidigt och oförändrat återutsänds till allmänheten trådlöst eller genom kabel av någon annan än ett sådant företag som avses i första stycket, tillämpas beträffande fotografisk bild som visas i sändningen 22 d § lagen (1960: 729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1986. Den skall tillämpas även på fotografisk bild som har tillkommit före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1978: 489.